

Z e b e g n y e i J á n o s

A sárospataki iskola anyakönyvében van feljegyezve, hogy "1635. Johannes Zebegnyei 23. Februarii. Rector Göntziensis. Post red(ux) ex Acad(emia) Rector et prof(essor) Patakiensis, tandem Pastor Tallyensis."¹⁾

Mint hogy a leydai egyetem anyakönyve szerint 1641 október 7-én történt beiratkozásakor "Johannes Zebegnyei Hung(arus, Annorum) 28, T(theologiae studiosus.)"²⁾-nak mondotta tollba adatait, tehát az 1613. esztendőben kellett születnie.

1639-ben Franekerában tanult s itt Vedelius Miklós professzor elnöklése alatt a "Collegium Hungaricum"-ban 1640-ben is megjelent négy vitatkozást is tartott Almási, Gidófalvi, Mogyorósi, Győri puritánus teológustársaival együtt.³⁾ A továbbiakra nézve, bárha Trócsányi Berta mit sem tud róla⁴⁾ Szombathi azonban határozottan állítja, hogy az angliai egyetemeken is diákoskodott.⁵⁾

Külsőországból történt hazatérése után 1643-ban a sárospataki kollégium mesteréül rendeltetvén, kötelezvény aláírását kívánták tőle,⁶⁾ amely körülmény hasonlóképpen az angliai tanulás mellett tanuszkodhatnék.

A zempléni egyházmegye presbyteriumának a fejedelemhez 1642 november 18-án Sárospatakról írott leveléből azt olvashatjuk, hogy az iskolához meghívott Zebegnyei János felől is oly ítélettel

1) Et. 1943: 233.

2) Archiv N. F. XVI. 210.

3) RMK. III. 1557.

4) Trócsányi Berta: Magyar ref. teológusok Angliában. Debrecen, 1944.

5) SpFüz. 1865: 908.

6) I.h. 1857: 172. - Zoványi Jenő: Puritánus mozgalmak. Bp. 1911. 84.

vadnak, az kik mind őt, mind pedig Tolnai Dali Jánost jól esmerik, hogy csak egy hónapig való békességes együttlakásuk sem fog lehetni, mely dolognak csak immár is, hóha még amaz el sem jött, Tolnai János atyánkfia részéről nem kicsiny jelensége hallatik.⁷⁾ Bizonyos, tehát, hogy nem voltak egy és ugyanazon vallási nézetet vallók.

Zebegneyei, mint tanár, részt vett a Tolnai felett 1646-ban ítéltkezett tokaji egyházmegyei gyűlésen.⁸⁾ Patakról azután 1646 június 18-án a tályai papságra vitetvén, ugyanitt az abauji seniorságra is megválasztották. Majd 1650-től tokaji lelkipásztor, s mint ilyennek idegen földön tanuló három ifju is ajánlotta vitatkozását.⁹⁾ 1657-től gönci pap s ismét abauj-tornai-sárosi esperes, ettől kezdve két disputáció is maradt fenn, amelyet Hollandiában tanuló diákok 1665 március 25-én és 1666 február 10-én neki ajánlottak.¹⁰⁾

Tolnai és Medgyesi megingathatatlan törekvése, amelyet a puritánus elvek érvényre jutására kifejtettek, Lorántfi Zsuzsánna fejedelemasszony hathatós támogatása, valamint a püspökség felfogást valló papságnak idők folyamán történő kihalása következtében végtére is részben teljesült. Ilyen formán a papi testületből kizárt Medgyesit, Tolnait, Körösszegit és Lippait 1656-ban egyhangúlag visszafogadták, továbbá az urvacsorai ágenda szövegének megszerkesztésére Verécsi Ferenc, Medgyesi Pál, Tolnai Dali János és Porcsalmi János tagokból bizottságot alakítottak. Egyedül csak Zebegneyei esperessel az élén az abauji egyházmegye állott ellene a liturgiában történendő ujitásoknak. Ennek ellenére a puritánus elvekhez ragaszkodó lelkipásztorok elhatározásukat mégis rendre mindenütt keresztülvitték.¹¹⁾

Szombathi szerint Zebegneyei 1667 táján hunyt el.¹²⁾

A Székely Nemzeti Múzeum könyvtárában volt egy 1625-ben meg-

7) Magyar Protestáns Egyháztörténeti Adattár. X. 1911. 11.

8) Zoványi i. m. 114.

9) RMK. III. 1752, 1814, 1906.

10) RMK. III. 2285, 2370.

11) Zoványi. 356-59.

12) SpFüz. 1865: 908.

jelent, idegen országbeli kiadású könyv, amelyben a következő, néhány soros bejegyzést találtam: "Liber Scholae Cassoviensis Helveticae Confessionis a R(evere)ndissimo Clarissimo Viro D(omi)no Johanne Zebegnyei collat[us] A. 1668."¹³⁾ E feljegyzésből bizonyos, hogy 1668-ban még élt, mert hiszen ekkor ajándékozta ezt a könyvet a már akkor sok támogatásra szoruló kassai református iskolának.

A debreceni református kollégium nagykönyvtára őriz egy, angliai presbiteriánus egyházszervezetet tárgyaló munkákat tartalmazó kötetet.¹⁴⁾ Ennek egyik darabja: Edwardus Didoclavius: *Altare Damascenvm seu Politia Ecclesiae Anglicanae obtrusa Ecclesiae Scoticae* (H.n. 1623). A címlapra irt tulajdonosmegjelölés: "Ex libris Matthaei Kecskemethi", akiről tudjuk, hogy Bakai Benedekkel egyidőben, vagyis 1624-ben leydai diák, majd ugyane tájban Angliában is megfordult.¹⁵⁾ Másik műve: *De Politeia Ecclesiastica Chritici et Hierarchica Opposita Libri Tres...* Authore Roberto Parkero Anglo (H.n. 1621); ennek belső borítólapjára be van írva: "Est Joannis Zebegnyei. Valet fl. 1 den. 50"; alatta: "Liber Scholae Helvet. Conf. Cassae. A. 1670." Minthogy tehát a könyv 1670-ben juthatott a kassai iskola tulajdonába, feltehető, hogy Zebegnyei ekkor már csakugyan nem élt s így a korábbi adományozás mellé ezt a könyvet már hagyatékképpen rendelte.

13) A SzNM-ban 135/1625. sz. könyvtári jelzése volt.

14) D. 449. sz. könyvtári jelzéssel.

15) Archiv. N. F. XVI., 205. és Trócsányi B. i.m.